

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

Цибра Микола Федорович (м. Одеса) – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ДЕЩО ПРО НОВУ МЕТОДОЛОГІЮ В НАУКОВОМУ ПІЗНАННІ

Картина багатомірного світу це не повернення до класичного плюралізму. В багатомірній картині суспільної системи такі її частини як культура, наука, економіка, політика, тощо — не менше цілого, а швидше рівнопорядкові, рівносильні. Іншими словами багатомірність — це не відношення між суспільною системою та її поодинокими сферами, рівнями, підсистемами і не відношення між структурами, одна з яких визначається базовою, первісною, фундаментальною, а відношення, яке розвивається на більш глибокому рівні, між структурами, кожна з яких є рівноцінним індивідуальним виміром того суспільного цілого, яке їх поєднує. Наука про виняткові процеси, що саморозвиваються, самоорганізуються — синергетика — зародилась в сфері природознавства в кінці 60-х років. Поступово вона прокладає собі шлях в методологію суспільних наук. В філософських працях зараз використовуються екзотичні поняття неврівноваженості, нестабільності, біфуркації, фазових переходів, нелінійності, малих впливів, аттракторів, та деяких інших, що складають ядро понятійного апарату теорії самоорганізації, т.т. синергетики. Синергетика сьогодні виступає як нове світосприйняття, світобачення, що докорінним чином змінює розуміння необхідного, закономірного, детермінованого і випадкового в самих основах світобудови. По-новому тлумачаться причини та форми розвитку історичних процесів в економічній, політико-соціальній та інших сферах людської діяльності. Виникає нове розуміння випадку, як самостійного фактора біологічної та соціальної еволюції, визнання його ролі в процесах, що самоорганізуються.

«Детермінізм, — пише один із засновників синергетичного світосприйняття що уявлявся неминучим наслідком раціональної моделі динаміки, зводиться зараз до властивості, що проявляється лише в окремих випадках» [3].

Випадкове старанно викидалось з наукових теорій. Воно вважалось другорядним, побічним, не маючим принципового значення фактором. Існувало переконання, що випадковості ніяк не впливають, забуваються, стираються, не залишають сліду в загальному потоціподій природи, науки, культури. А світ, в якому ми живемо, розглядався як незалежний ні від мікрофлуктуацій на нижчих рівнях буття, ні від малих впливів космосу. Доволі міцно вкорінений міф про те, що одиничне людське зусилля не може мати видимого впливу на хід історії, що діяльність кожної окремої людини несуттєва для макросоціальних процесів, кажуть, один в полі не воїн. Нерівноважність та нестійкість сприймалися з позицій класичного раціоналізму як прикрі неприємності, які повинні бути подоланими. Це дещо негативне, руйнівне, що збивало зі шляху, з вірної траєкторії розвиток як поступальний, без альтернатив.

Вважалось, що пройдене має лише історичний інтерес. Якщо і є повернення до старого, то воно являє собою діалектичне зняття попереднього рівня і має нову основу. Якщо і є альтернативи, то вони всього-на-всього лише випадкові відхилення від магістральної течії, підкоряються їй, і визначаються об'єктивними законами універсума.

Картина світу, що змальовується класичним розумом, це світ жорстко пов'язаний причинно-наслідковими зв'язками. Причинні зв'язки мають лінійний характер і по них може бути прораховане необмежено і минуле і майбутнє. Сьогоднішнє визначається минулим, а майбутнє сьогоднішнім і минулим. Один з пануючих і сьогодні міфів лінійного мислення це уявлення про те, що процеси бурхливого росту (народонаселення, знання, «економічного чуда») відбуваються по експоненті. Але на практиці більшість таких процесів відбуваються не по експоненті, а в так званому режимі з загостреннями, коли взяті величини хоча б частину часу змінюються по закону необмеженого росту за кінцевий час. Синергетика вражає незвичайними ідеями і уявленнями.

1. Стає очевидним, що складноорганізованим системам неможливо нав'язувати шляхи їх розвитку. Скоріше необхідно зрозуміти як допомогти власним тенденціям розвитку, як виводити системи на ці шляхи. В найбільш загальному плані важливо зрозуміти закони сумісного життя природи і суспільства, їх коеволюції.

2. Синергетика демонструє нам, яким чином і чому хаос може виступати в якості творчого начала, конструктивного механізму еволюції, коли з хаосу власними силами може розвинути нову організація. Через хаос здійснюється зв'язок різних рівнів організації. В відповідні моменти — моменти нестійкості — малі збурення, флуктуації можуть розростатись до макроструктури, із цього загального уявлення витікає, що зусилля, дії окремої людини не марні, вони далеко не завжди повністю нівелюються в загальному руслі соціуму. В особливих станах нестійкості соціального середовища, в якому діють окремі індивіди, може впливати на макросоціальні процеси. Звідси виникає необхідність усвідомлення кожним відповідальності за долю системи, суспільства.

3. Синергетика засвідчує, що для складних систем існує, як правило, декілька альтернативних шляхів розвитку, а не один еволюційний шлях. Відсутність жорсткої приреченості зводить до основи для позиції песимізму есхатологічного міркування. Шляхів еволюції багато, але з їх вибором в точках гілкування (точки біфуркації), т.т. на визначальних стадіях еволюції проявляє себе деяка приреченість розгортання процесів. Теперішній стан системи визначається не тільки її минулим, її історією, але й будується із майбутнього, в відповідності з майбутнім порядком. Відносно людини, то саме усвідомлені та приховані позасвідомі установки визначають її поведінку зараз.

4. Синергетика відкриває нові принципи суперпозиції, збирання складного еволюційного цілого із частин, побудову складних, прогресуючих структур із простих. Поєднання структур не зводиться до їх простого поєднання: має місце перекриття сфер локалізації структур з дефектом енергії. Ціле вже не рівне сумі частин. Взагалі кажучи, воно не більше і не менше суми частин, воно якісно інше. Таке розуміння загальних принципів організації

еволюційного цілого має велике значення для вироблення вірних підходів до побудови складних соціальних геополітичних цілісностей, до поєднання країн, що знаходяться на різних рівнях розвитку, в світове співтовариство.

5. Синергетика дає знання про те, як слід оперувати зі складними системами і як ефективно керувати ними. Виявляється, головна сила, а вірна топологічна конфігурація, архітектура впливає на склану систему. Малі, але вірно організовані резонансні дії на складні системи дуже ефективні. Ця властивість була підмічена ще Лао-цзи: слабе перемагає сильне, м'яке перемагає тверде, тихе перемагає гучне і т.п.

6. Синергетика розкриває закономірності і умови протікання швидких лавиноподібних процесів і процесів нелінійного, самостимулюючого росту. Важливо зрозуміти, як можна ініціювати такого роду процеси в відкритих нелінійних середовищах, наприклад в економіці, і які існують вимоги, що дозволяють уникнути можливого розпаду складних структур поблизу моментів максимального розвитку.

Як відомо, в людському організмі біля 600 локальних точок, куди можна вводити голки (голкутерапія), розраховуючи на сприятливі зміни в організмі. В суспільній системі їх набагато більше, але, між іншим, і вони можуть бути локалізовані і задіяні. Якщо в комплексі розглянути методологічні можливості синергетики, в приміненні до аналізу суспільного життя, то можливості надзвичайні, майбутнє за нею. Поняття багатоваріантності розвитку має декілька значень: а) вибір одного варіанту з потенційно існуючих в умовний історичний період; б) реалізація нерівних варіантів розвитку суспільства одного й того ж типу в різних умовах; в) наявність в плинні розвитку якісно неоднорідних прошарків, що мають тенденцію рухатись паралельно, або в різних напрямках

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. История и синергетика. Методология исследования. М. : КолКнига. 2005, 184 с.
2. Князева В.Н., КурдюмовС.П. Словник синергетики. СПб : Алетейя. 2002. 414 с.
3. Пригожин И. Переоткрытие времени. *Вопросы философии*. 1989. № 8. С. 4.
4. Хакен Г. Синергетика. М. : Мир. 1980. 406 с.